

ÎNVĂȚĂMÎNTUL PARTICULAR DE TEATRU CINE E EL ȘI CE VREA EL?

În urmă cu doi ani, atunci când societatea românească (ori măcar o parte a ei) se afla în plin romantism revoluționar și rostea cu ingenuă voluptate cuvinte și sintagme "noi" cum ar fi **economic de piață, schimbarea vechilor structuri, privatizare** ș.a.m.d., atunci când grație legii 54 au apărut primele "întreprinderi mici" nu toți întreprinzătorii (alt cuvânt al momentului) s-au lansat în boutique-uri și consignații, nu toate inițiativele au vizat firme de import-export, taxiuri și pîine turcească. Unii dintre ei (curat romantism revoluționar!) s-au gândit la "schimbul nostru de mîine" și prevalîndu-se de o prevedere a aceleiași legi 54, referitoare la posibilitatea ca întreprinderile mici să-și organizeze și "servicii" în domeniul învățămîntului, au înființat școli. Adică au pus bazele **învățămîntului superior particular în România**. Inclusiv ale învățămîntului de artă.

Cea dintîi, în martie 1990, a fost Universitatea ecologică condusă de Dolfi Drimer, universitate ce cuprindea și o secție (o facultate) de teatru. Claselor de actorie, teatru și music hall, li s-au adăugat în anul următor clase de regie și coregrafie. Pregătirea în domeniul teatrului a fost completată cu pregătire în domeniul filmului (regie, operatorie). În 1990, exista o singură facultate de teatru, în prezent sînt patru, Universității ecologice alăturîndu-i-se Hyperion, Pygmalion, și Universitatea "Titu Maiorescu". Înseamnă că lucrările au pornit, că merg bine. Nu însă fără greutăți, fără opinteli, fără unele îngrijorări privind viitorul, inerente începutului, cum obișnuim să spunem, acordîndu-ne astfel șansa optimismului.

Am discutat cu mai mulți dintre profesori, cadre de coordonare administrativă, studenți ai acestor noi instituții de învățămînt artistic, am fost pe rînd, încrezători și circumspecți, plini de nădejde sau ușor îngrijorați. Din toate convorbirile, vom încerca să punem "cap la cap" observațiile, posibilele concluzii cu valoare de generalizare. Deci ce-am înțeles noi că se înțelege în prezent despre ceea ce se înțelege prin învățămînt particular de teatru. Mai întîi:

STATUTUL

După cum aminteam, cadrul legal de înființare și funcționare l-a constituit prevederea conținută de legea 54 referitoare la crearea întreprinderilor mici. În prezent, existența acestui tip de învățămînt se sprijină pe o prevedere a Constituției. Proiectul Legii Învățămîntului îi reglementează în termeni mai preciși, statutul. Pentru moment, însă proiectul "stă la coadă" alături de numeroase altele, așteptînd să fie votată de parlament. Deci sînt de vină legea în adevăratul sens al cuvîntului: cel juridic. De va fi votat în actuala formă ori în alta, de va fi sau nu "amendat" dar mai ales **cînd** va fi votat, **cînd** (și dacă, și cum) va fi modificat, încă nu se știe. Se așteaptă, și se speră.

În cadrul legal amintit (cam flou, încă, dar totuși legal), statutul instituțiilor de învățămînt teatral poate fi asimilat celui de independent. O independență rezonabilă, am spune, ceea ce înseamnă că, deși nu e în subordinea Ministerului Învățămîntului, se străduiește să se racordeze la sistemul oficial, de stat. Cu diferențele firești, cu un efort în plus de a asigura suplețea programei, structurilor, de situare în pas cu timpul și cu lumea.

Statutul de independență, absolut necesar, dar destul de dificil de asumat (liber ești, de nimeni nu depanzi dar... nimeni nu-ți poartă de grijă!) nu exclude, totuși, posibilitatea dacă nu chiar necesitatea unor integrări, le-am spune într-o anume structură cultural-administrativă. Universitatea Ecologică, de pildă, a solicitat și, în septembrie '91 a obținut aprobarea guvernului, să funcționeze ca universitate a Societății Ateneului Român, (re)înființată, și ea, în martie 1990.

CONDIȚIILE FINANCIARE

Grele, nu mai e nevoie să precizăm. Si sînt grele în primul rînd datorită creșterilor periodice a cheltuielilor de funcționare: chirii, taxe pentru gaze, lumină etc. Soluția cea mai la îndemînă ar fi majorarea proporțională a taxelor de școlarizare, dar e o soluție ce se aplică cu maximum de atenție pentru că ușor poate deveni actul de deces al inițiativei. Sigur că taxele s-au mărit, sigur că se vor mai mări încă, dar se încearcă o temporizare a acestei pante, cum spuneam, primejdioase. Pentru moment taxele anuale

nu depășesc 30.000 lei de student. Pînă acum, cu eforturi, școlile de teatru se descurcă. Din păcate, "a se descurca" e verbul de care pare-se că nu vom scăpa cu una, cu două. Și se descurcă mai cu seamă pentru că profesorii înțeleg foarte exact situația și se mulțumesc cu salarii modeste pentru un volum de muncă deloc modest. Se vede treaba că pentru oamenii de cultură, fie că muncesc (sau, dacă vreți, nu muncesc ci gîndesc) în sistemul de stat, fie în cel particular, mult comentata "indexare" rămîne o chestiune de viitor.

CONDIȚIILE PROFESIONALE

Fără excepție, profesorii și studenții ai învățămîntului de teatru particular se declară foarte interesați de felul în care lucrează, tentați fiind să discute mai curînd de satisfacții profesionale decît de dificultăți materiale. Înțelegem că principalul atu este libertatea de acțiune, net superioară, mobilitatea mai mare în adaptarea programei, a structurii organizatorice la o concepție modernă asupra învățămîntului dar și asupra vieții teatrale. De azi și mai cu seamă de mîine.

Sînt mulți candidați, neașteptat de mulți (pînă acum, în orice caz) astfel încît selecția operează cu exigență. Și asta nu numai că "e de unde" dar mai ales pentru că în perspectiva timpului prestigiul școlii va avea cuvîntul hotărîtor în menținerea sau dispariția uneia sau altele dintre facultăți. Sigur că, mai ales în domeniul artistic, sînt posibile oricînd unele "erori de diagnostic" la examenul de admitere. Esențialul este însă, și se depun strădanii în acest sens, ca aceste erori să fie cît mai neînsemnate numeric. De aceea, condițiile de desfășurare a acestor prime examene, sînt definitive printr-o extrem de mare libertate. Există, desigur, "figuri impuse" dar și numeroase "figuri libere". Admiterea nu constituie încheierea selecției ci, de fapt, începutul ei, pentru că studenții "se mai cern" și după primul semestru, și după primul an. Pînă rămîn cei mai buni. Cei despre care se crede, se speră că sînt cei mai buni.

Se lucrează bine și, am înțeles, se lucrează cu o anume înverșunare. Studenții au conștiința clară a concurenței în care s-au plasat încă de la început: cu studenții de la A.T.F., cu actorii actualilor trupe, cu viitorii actori ai viitoarelor trupe. Nimeni nu-și permite luxul să "tragă la fit". Ar fi efectiv un lux, atîta vreme cît în cazul de față dictonul "timpul e bani" are un înțeles cît se poate de concret. Sentimentul înscrierii într-un sistem de concurență explicită nu doar implică iluzii, se pare, și cadrele didactice. În afara unor motive de ordin înălțător - artistic, mai intră în joc un element prozaic, poate, dar în măsură să dea rapid o notă nu doar învățacelui ci și învățătorului: un profesor în care studenții n-au încredere este contestat imediat, fără drept de apel. În acest caz, a fi contestat, înseamnă a fi înlăturat. Din nou, oricît ar părea de vulgară vorba, să nu uităm că școala e "pe bani". Studenții, oricum nu uită.

Ceea ce pare a defini activitatea desfășurată în aceste forme de învățămînt pare a fi o percepție mai realistă a lucrurilor. Inițial, s-au aruncat cu toții - profesori și studenți - într-o aventură. Seducătoare, ca orice aventură, dar și riscantă. E un risc asumat, un risc pe care nimeni nu-l ignoră ci încearcă să-l reducă pe cît posibil. Cum? Așa cum se reduce orice risc, prin asigurare. În cazul de față, asigurare (cîtă poate fi!) înseamnă a lucra serios, a încerca să acoperi cît mai mult din specializările presupuse de actul scenic, a fi profesionist nu doar "slujitor al artei" în sensul cel mai agreabil-confuz al expresiei.

Ar mai trebui, poate, adăugat ceva. Să zicem, o impresie de interlocutor al unora dintre studenți. Ei par a ști, într-adevăr, ei par a fi pregătiți, într-adevăr, pentru o situație pe care, teoretic toți o cunoaștem (mă întreb în ce măsură ținem cont de ea, însă): curînd, chiar foarte curînd, se va pune și la noi problema ca un actor să nu mai fie slujbaş la teatru pe viață, ca funcționarul de la percepție. Din păcate, (sau din fericire?), nu va mai fi posibil, deci statutul profesional va trebui nu doar confirmat ci chiar dobîndit iar și iar, cu fiecare stagiune, poate cu fiecare rol. Oricine va fi liber să trăiască pentru Teatru, dar puțini vor fi în stare să trăiască din teatru. E o cursă cu obstacole, o cursă dură, o cursă îndelungată. Pentru care tinerii în cauză se arată a fi pregătiți. Dă Doamne să și fie!

CRISTINA DUMITRESCU